

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 29/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi Selkämeren kansallispuistosta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä syyskuuta 2010 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi Selkämeren kansallispuistosta (HE 103/2010 vp) valmis-televasti käsiteltäväksi ympäristövaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöneuvos Jukka-Pekka Flander, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Timo Halonen ja ylitarkastaja Jussi Laanikari, maa- ja metsätalousministeriö
- kalatalousjohtaja Kari Ranta-aho, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- aluepäälikkö Jouko Högmander, Metsähallitus
- osastopäälikkö Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
- apulaistoiminnanjohtaja Sauli Härkönen, Metsästäjien Keskusjärjestö
- riistapäälikkö Antti Impola, Satakunnan riistanhoitopiiri

- riistapäälikkö Mikko Toivola, Varsinais-Suomen riistanhoitopiiri
- maakuntajohtaja Juho Savo, Varsinais-Suomi
- kaupunginjohtaja Kari Koski, Uusikaupunki
- kunnanvaltuuston puheenjohtaja Jarmo Mäntynen, Kustavin kunta
- kunnanhallituksen puheenjohtaja Heimo Mäki-Tanila, Pyhärannan kunta
- kunnanvaltuuston puheenjohtaja Vilho Vuorinen, Taivassalon kunta
- toimitusjohtaja Kim Jordas, Suomen Ammatikalastajaliitto SAKL ry
- luonnonsuojeluasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- puheenjohtaja Lauri Kontro, Suomen Metsästäjäläiitto ry
- puheenjohtaja Timo Sura, Uudenkaupungin Urheilumetsästäjät ry
- kalastaja Seppo Lamberg.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- puolustusministeriö
- Vehmaan kunta
- Suomen Kalankasvattajaliitto ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- Länsi-Rannikon Kala Oy.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on tarkastellut hallituksen esitystä Selkämeren kansallispuistosta toimialansa mukaisesti kalatalouden ja metsästyksen näkökulmasta. Valiokunta kiinnittää seuraavassa huomiota kansallispuiston perustamisen vaikutuksiin kalataloudelle ja metsästykselle sekä näihin liittyen kansallispuiston rajaukseen.

Kalastus

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan Selkämeren kansallispuiston perustamisen tavoitteena on turvata muun ohella ammattikalastuksen säilymistä elinvoimaisena edistämällä erityisesti luonnonkalakantojen suojelua ja niiden elvyttämistä sekä sääntelemällä kalastukselle haitallisten eläinlajien kantoja. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kalastus on tarkoitus sallia laajalti puiston alueella ja kalastuselinkeinon edellytysten turvaamiseksi ehdotuksella luotaisiin edellytykset myös elinkeinolle haitallisten eläinkantojen säätelyyn puiston alueella.

Valiokunta toteaa, että kansallispuiston perustaminen voi asiantuntijakuulemisen perusteella arvioituna merkittävästi heikentää ammattikalastuksen harjoittamisen edellytyksiä. Toisaalta Selkämeren kansallispuiston perustaminen voi osin parantaa ammattikalastuksen edellytyksiä suojaamalla keskeisiä kalojen lisääntymisalueita esimerkiksi soranotolta ja tuulivoiman rakentamiselta. Valiokunta katsoo, että Selkämeren kansallispuistossa tulee ottaa huomioon myös pitkän aikavälin kestävän kalastuksen kehittäminen (esim. uudet kalastustavat) ja mahdollistaa kalastuselinkeinoa palvelevien rakenteiden toteuttaminen.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kalastus olisi luonnonsuojelulain 13 §:n rauhoitussäännöksistä huolimatta sallittu Selkämeren kansallispuistossa. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan (s. 9) tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että ammatti- ja virkistyskalastus kansallispuiston alueella jatkuisi samalla tavoin kuin tähänkin asti. Kalastuslain 6 §:n mukaan yleisellä ve-

sialueella meressä on jokaisella Suomessa vakinaisesti asuvalla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisella oikeus harjoittaa kalastusta ilman erillistä kalastuslupaa. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että perustettavasta Selkämeren kansallispuistoalueesta muodostettaisiin esityksen 2 §:n perustelujen mukaan erillinen ns. suojelualuekiinteistö, mikä tarkoittaisi sitä, ettei alue olisi enää perustamisen jälkeen yleisvesialuetta vaan sen sijaan Metsähallituksen hallinnoima kiinteistöalue. Valiokunta korostaa, että kalastus Selkämeren kansallispuistossa vaatisi lakiehdotuksen 4 §:n muodossa Metsähallituksen erillisen kalastusluvan.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että lakiehdotuksen 4 § muutetaan muotoon, joka yksiselitteisesti mahdollistaa sekä vapaa-ajan- että ammattikalastuksen harjoittamisen kansallispuistossa kalastuslain säännösten mukaisesti ilman erillistä Metsähallituksen lupamenettelyä. Kalastuslain 6 §:ää koskevan viittauksen lisääminen 4 §:ään on hallituksen esityksen perusteista ilmenevien tavoitteiden kannalta tarpeellinen tarkennus. Valiokunta ehdottaakin ympäristövaliokunnalle, että lakiehdotuksen 4 § muutetaan muotoon: "Selkämeren kansallispuistossa kalastus on luonnonsuojelulain 13 §:n rauhoitussäännösten estämättä sallittu kalastuslain 6 §:n mukaisesti."

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan myös, että tulevalla kansallispuistolla on hyvät mahdollisuudet muodostua merkittäväksi luontomatkailukohteeksi. Vapaa-ajankalastajat ovat yksi merkittävimmistä luontomatkailuryhmistä, onhan vapaa-ajankalastus yli 1,8 miljoonan suomalaisen harrastus. Valiokunta pitää tärkeänä, että osana kansallispuiston elinkeinotoiminnan kehittämistä kalastusmatkailua edistetään ja otetaan huomioon myös kestävän vapaa-ajankalastuksen kehittäminen osana kansallispuiston vetovoimatekijöitä.

Kalankasvatus

Lakiehdotuksen mukaan kalankasvatus olisi kiellettyä Selkämeren kansallispuiston alueella.

Valiokunta toteaa, että Saaristomeri ja Selkämeri ovat suomalaisen kalankasvatuksen ydinalueita. Vakka-Suomen alue, jonne kansallispuisto esityksen mukaan myös ulotettaisiin, on Suomen tärkeimpiä ruokakalan tuotantoalueita. Valiokunta toeeaa, että puiston rajauksessa on osin otettu huomioon kalankasvatukselle potentiaaliset tulevaisuuden alueet. Tästä huolimatta kansallispuiston perustaminen tulee aiheuttamaan heikennyksiä alueen kalankasvatuserälinkeille ja sen kehittämiseen. Kalastuserälinkeiden piirissä arvioidaan Vakka-Suomen alueella olevan noin 400—500 työpaikkaa. Kalankasvatus on Vakka-Suomessa tärkeä välitön ja välillinen työllistäjä; esimerkiksi paikallinen kalanjalostusteollisuus ei tule toimeen ilman kalanviljelystä saatavaa raaka-ainetta.

Valiokunta toteaa, että kalankasvatusta kehitetään tällä hetkellä valtioneuvoston periaatepäätöksellä hyväksytyn kansallisen vesiviljelyohjelman periaatteiden mukaisesti. Ohjelman keskeisin tavoite on luoda edellytykset kestäväle tuotannon lisäämiselle. Tähän pyritään ennen kaikkea sijainninhjauksella ja uusien ympäristöystävällisten tekniikoiden ja ns. Itämerirehun käyttöönotolla. Tärkeä osa ohjelman toteuttamista ja eri intressien yhteensovittamista on vesiviljelylaitoksia koskevien sijainninhjauksuunnitelmien toteuttaminen. Sijainninhjauksessa vesiviljelytoiminnalle osoitetaan parhaiten tuotantotarkoitukseen soveltuvia alueita. Selkämeren kansallispuiston ulottaminen Vakka-Suomen puolelle rajaisi pois useita potentiaalisia tulevaisuuden kalankasvatuseräalueita.

Metsästys

Rannikkokalastuksen yksi keskeisimmistä ongelmista on kasvanut harmaahyljekanta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyljekantojen riittävää säätelyä voidaan toteuttaa kansallispuistosta huolimatta. Harmaahyljettä voitaisiinkin metsästää lakiehdotuksen 5 §:n mukaan Selkämeren kansallispuistossa luonnonsuojelulain 13 §:n rauhoitussäännösten estämättä. Valiokunta toteaa kuitenkin, että hylkeenmetsästyksen toteuttamiseen tällä ehdotuksella sisältyy samantyyppi-

pisiä ongelmia kuin edellä on kuvattu kalastuksen osalta.

Hallituksen esityksen hyväksyminen nyky-muodossa merkitsisi sitä, että Selkämeren kansallispuistosta muodostettaisiin suojeluseräaluekiinteistö, jolloin puistoalue ei olisi enää yleisvesialuetta, vaan se olisi Metsähallituksen hallinnoima kiinteistöalue.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsästyslain 7 §:n mukaista oikeutta metsästää yleisellä vesialueella ei enää sovellettaisiakaan kansallispuiston perustamisen jälkeen, koska luotojen ja saarien hallinta olisi luovutettu Metsähallitukselle. Tämä tarkoittaisi, että hylkeenmetsästys vaatisi entisillä yleisen vesialueen luodoilla ja saarilla jatkossa erillistä lupaa myös Metsähallitukselta. Tästä voi muodostua ongelma, sillä riistanhoitopiiri myöntäisi varsinaiset hylkeenpyyntiluvat, mutta hakijat eivät välttämättä saisiakaan Metsähallitukselta vaadittavaa maanomistajan lupaa metsästää.

Valiokunta katsoo, että hylkeenmetsästyksen osalta selkein periaatteellinen toimintamalli on sellainen, jossa harmaahyljettä metsästettäisiin Selkämeren kansallispuistossa jatkossakin siten, että riistanhoitopiiri myöntäisi luvat maa- ja metsätalousministeriön myöntämän kiintiön puitteissa hylkeiden hoitosuunnitelman mukaisesti. Valiokunta esittää ympäristövaliokunnalle, että lakiehdotusta muutetaan siten, että harmaahylkeen metsästys sallittaisiin jatkossakin metsästyslain mukaisena.

Valiokunta toteaa, että esityksessä yhdeksi puiston erityistavoitteeksi on asetettu alueen arvokkaan merilinnuston säilymisen turvaaminen. Herkän merilinnuston turvaamiseksi pienpetojen pyynti on tarpeellista myös tulevassa kansallispuistossa. Vieraspetojen poisto on niitä harvoja konkreettisia toimia, joilla voidaan suoraan vaikuttaa merilintujen pesimämenestyksen parantamiseen. Rajaamalla metsästys lähes kokonaan pois kansallispuiston alueilta menetetään todennäköisesti suuri joukko motivoituneita minkin ja supikoiran pyytäjiä. Esimerkiksi Saaristomerien kansallispuistossa vieraspetojen poisto on käytännössä hoidettu metsästäjien talkootyön avulla. Petopyynnin tehokas järjestäminen alueella

tulee esityksen mukaisten metsästysrajoitusten seurauksena vaatimaan huomattavaa ja jatkuvaa taloudellista panostusta julkisista varoista.

Kansallispuiston rajaus

Valiokunta toteaa, että Vakka-Suomen aluetta on pitkäjänteisesti ja alueen ympäristöarvot huomioiden kehitetty kalatalouden erityisalueeksi (kalastuspuisto), mikä on huomioitu Varsinais-Suomen maakunta- ja kalatalouden kehittämisvyöhyke -merkinnällä. Alueen Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet on myös otettu huomioon tässä yhteydessä. Kalastuspuistolle on myönnetty pitkäaikainen maa- ja metsätalousministeriön rahoitus kesäkuussa 2008. Menossa olevan elinkeinokalatalouden rakenneohjelman 2007—2013 suurin ja keskeisin ammattikalastusta koskeva haaste on edelleen rannikkokalastuksen toimintaedellytysten turvaaminen.

Maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa keväällä 2010 valmistunutta ammattikalastuksen kehittämisohjelmaa ja valtioneuvoston päätöksellä 18.6.2009 hyväksyttyä vesiviljelyn kehittämisohjelmaa ollaan juuri toimeenpanemassa ns. sijainninhjausprosessina. Vesiviljelyn sijainninhjaushanke Saaristo- ja Selkämerellä on tarkoitus toteuttaa tänä vuonna yhteistyössä toimialan intressiryhmien ja kalatalous- ja ympäristöhallinnon, Metsähallituksen sekä maakunta-

liittojen kanssa. Vakka-Suomen alue, jolle kansallispuistoa oltaisiin ulottamassa, on tärkeimpiä ruokakalan tuotantoalueita Suomessa. Kansallispuiston perustaminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan haittaa alueen kalastukselle ja kalankasvatuselinkeinolle sekä niiden kehittämiselle.

Hallituksen esityksen mukaan kansallispuisto on rajattu valtion yleisille vesialueille luonnontieteellisin perustein. Valiokunta korostaa, että asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin kansallispuiston ulottuvuuteen sisältyviä merkittäviä ongelmia, jos kansallispuisto ulotetaan Vakka-Suomen puolelle. Vakka-Suomessa alueen kunnat, Varsinais-Suomen liitto sekä alueen kalatalouselinkeino ja metsästäjät ovat yksimielisesti vastustaneet puiston ulottamista Vakka-Suomen puolelle.

Valiokunta esittääkin ympäristövaliokunnalle asiantuntijalausuntoihin perustuen, ettei Selkämeren kansallispuistoa uloteta Vakka-Suomen alueelle.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Pertti Hemmilä /kok
jäs. Hannu Hoskonen /kesk
Anne Kalmari /kesk
Johanna Karimäki /vihr
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Mats Nylund /r

Pentti Oinonen /ps
Petri Pihlajaniemi /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /kok
Katja Taimela /sd
Pekka Vilkuna /kesk
vjäs. Markus Mustajärvi /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Valiokunta on tarkastellut hallituksen esitystä Selkämeren kansallispuistosta toimialansa mukaisesti kalatalouden ja metsästyksen näkökulmasta.

Kalastus

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan Selkämeren kansallispuiston perustamisen tavoitteena on turvata muun ohella ammattikalastuksen säilymistä elinvoimaisena edistämällä erityisesti luonnonkalakantojen suojelua ja niiden elvyttämistä sekä sääntelemällä kalastukselle haitallisten eläinlajien kantoja. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kalastus on tarkoitus sallia laajalti puiston alueella ja kalastuselinkeinon edellytysten turvaamiseksi ehdotuksella luotaisiin edellytykset myös elinkeinolle haitallisten eläinkantojen säätelyyn puiston alueella.

Valiokunta toteaa, että kansallispuiston perustaminen voi asiantuntijakuulemisen perusteella arvioituna heikentää ammattikalastuksen harjoittamisen edellytyksiä. Toisaalta kuitenkin Selkämeren kansallispuiston perustaminen voi myös kompensoivasti parantaa ammattikalastuksen edellytyksiä suojaamalla keskeisiä kalojen lisääntymisalueita esimerkiksi soranotolta ja tuulivoiman rakentamiselta.

Valiokunta tähdentää sitä, että lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kalastus olisi luonnonsuojelulain 13 §:n rauhoitussäännöksistä huolimatta sallittu Selkämeren kansallispuistossa. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan (s. 9) tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että ammatti- ja virkistyskalastus jatkuisi kansallispuiston alueella samalla tavoin kuin tähänkin asti. Kalastuslain 6 §:n mukaan yleisellä vesialueella meressä on jokaisella Suomessa vakinaisesti asuvalla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisella oikeus harjoittaa kalastusta ilman erillistä kalastuslupaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tulevalla kansallispuistolla on hyvät mahdollisuudet muodostua merkittäväksi luontomatkailukohteeksi. Vapaa-ajankalastajat ovat yksi merkittävimmistä luontomatkailuryhmistä, onhan vapaa-ajankalastus yli 1,8 miljoonan suomalaisen harrastus. Valiokunta pitää tärkeänä, että osana kansallispuiston elinkeinotoiminnan kehittämistä kalastusmatkailua edistetään ja otetaan huomioon myös kestävän vapaa-ajankalastuksen kehittäminen osana kansallispuiston vetovoimatekijöitä. Valiokunta tähdentää, että kansallispuisto säilyttää merenpinnan yläpuolella olevaa luontoa houkuttelevaksi näkymäksi kaikille kalastajille.

Kalankasvatus

Lakiehdotuksen mukaan kalankasvatus olisi kiellettyä Selkämeren kansallispuiston alueella. Valiokunta toteaa, että Saaristomeri ja Selkämeri ovat suomalaisen ruokakalankasvatuksen ydinalueita. Vakka-Suomen alue, jonne kansallispuisto esityksen mukaan myös ulotettaisiin, on Suomen tärkeimpiä ruokakalan tuotantoalueita. Valiokunta toteaa, että puiston alue-rajauksessa on otettu huomioon kalankasvatukselle potentiaaliset tulevaisuuden alueet.

Metsästys

Rannikkovyöhykkeen kalastuksen yksi keskeisimmistä ongelmista on runsastunut harmaahyljekanta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyljekantojen riittävää säätelyä voidaan toteuttaa kansallispuistosta huolimatta. Harmaahyljettä voitaisiinkin metsästää lakiehdotuksen 5 §:n mukaan Selkämeren kansallispuistossa luonnonsuojelulain 13 §:n rauhoitussäännösten estämättä. Valiokunta katsoo, että hylkeenmetsästyksen ollessa koko ko. merialueen osalta keskitetysti ohjattua toimintaa selkeintä on menettely, jossa harmaahyljettä metsästettäisiin Selkämeren kansallispuistossa jatkossakin siten, että

Riistakeskus (ent. riistanhoitopiiri) myöntäisi luvat maa- ja metsätalousministeriön myöntämän kiintiön puitteissa hylkeiden valtakunnallisen hoitosuunnitelman mukaisesti. Valiokunta ehdottaa ympäristövaliokunnalle, että lakiehdotusta muutetaan siten, että harmaahylkeen metsästys sallittaisiin jatkossakin metsästyslain mukaisena.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 2011

Erkki Pulliainen /vihr
Johanna Karimäki /vihr